

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Första kammaren.

Nr 65.

Måndagen den 10 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkande nr 29, i anledning av väckt motion om ändring i Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring av tullsatserna å socker samt om ändrad lydelse av § 13 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor; och

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för tullfri disposition av tullpliktiga utställningsföremål, som införts till baltiska utställningen i Malmö år 1914.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande till nationalpark av ett område norr om Torne träsk i Norrbottens län; och

nr 101, i anledning av väckta motioner om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av en förbättrad och ökad ullproduktion i Sverige.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet nr 2 friherre *Flemings* den 8 innevarande månad bordlagda motion, nr 96, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag till hästutskrivningslag.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 8 innevarande maj bordlagda ärenden, nämligen konstitu-

tionsutskottets memorial nr 12, bevillningsutskottets betänkanden nr 25—28, bankoutskottets utlåtande nr 32, första särskilda utskottets utlåtande nr 1 ävensom första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 11.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 105, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område m. m.

*Anhållan att
få framställa
interpellation
om skolung-
domens fysiska
fostran m. m.*

Ordet lämnades på begäran till herr Ljunggren, August, som yttrade: Frågan om vidtagande av snabba och kraftiga åtgärder för vårt folks fysiska fostran har under de senaste åren — tack vare ett framsynt arbete av många behjärtade män och kvinnor — förts fram till större aktualitet än förut.

Det spörsmål, som därvid i främsta rummet erbjudit sig till övervägande har varit, på vad sätt den s. k. friskgymnastiken må kunna erhålla den plats såväl inom skolorna som bland befolkningen i övrigt, som dess betydelse för utbildande av ett fysiskt kraftigt, ett beslutsamt och vaket släkte berättigar till. Ävenledes har man övervägt, i vad mån leken och idrotten skulle kunna erhålla den ställning å skolschemat och i övrigt, som dess betydelse påkallar.

På uppdrag av läroverksöverstyrelsen utarbetades och framlades år 1908 av tillkallade sakkunnige en fullständig plan för undervisningen i kroppsövningar vid de allmänna läroverken samt verkställdes en utredning av hithörande spörsmål. Den 25 februari 1909 överlämnade överstyrelsen till Kungl. Maj:t förslag till ny plan för gymnastikundervisningen i de allmänna läroverkens samtliga klasser och ringar.

I detta förslag berördes jämväl frågan om lekens och idrottens införande som obligatoriskt övningsämne, de viktiga frågorna om gymnastiklärares kompetens och utbildning, löneförhållandena, de aktiva officerarnes tjänstgöring som gymnastiklärare m. m.

I fråga om gymnastiklärares löner framhöll överstyrelsen den trängande nödvändigheten av en snar reglering, som möjliggjorde, att läroverken kunde erhålla gymnastiklärare i tillräckligt antal och sådana, som kunde mera odelat ägna sig åt sin befattning.

Den 8 april 1910 uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté att efter verkställd utredning inkomma med underdånigt utlåtande och förslag angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet jämte därmed i sammanhang stående frågor.

Denna kommitté, till vilken jämväl remitterades bl. a. förutnämnda läroverksöverstyrelsens förslag, avgav sitt betänkande den 7 mars 1912. Vid detsamma äro fogade redogörelser för den

fysiska fostran i Danmark, vid olika undervisningsanstalter i Sverige m. m.

Här är ej platsen att redogöra för innehållet i detta i många avseenden märkliga och säkert banbrytande kommittébetänkande. Blott det må betonas, att detsammans antagande i dess väsentliga delar skulle åt den fysiska fostran här i landet giva en helt annan ställning än hittills och lyfta den upp på ett högre plan. Den fysiska fostran, särskilt friskgymnastiken samt leken och idrotten, skulle populariseras och göras till hela folkets egendom. Vilken betydelse detta komme att få i avseende å nationens stärkande i moraliskt och fysiskt avseende torde ligga i öppen dag.

*Anhållan att
få framställa
interpellation
om skolung-
domens fysiska
fostran m. m.
(Forts.)*

I början av år 1914 hade samtliga myndigheter och korporationer, till vilka betänkandet remitterats, avgivit sina utlåtanden. På grund av dessas beskaffenhet ansåg dåvarande chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet att ytterligare utredning borde verkställas och en ny kommitté tillsätts för att med ledning av de inkomna utlåtandena och på grundvalen av det inom den förra kommittén gjorda utredningsarbetet utarbета ett nytt förslag. Enligt vad som försports inom kungl. ecklesiastikdepartementet var denna kommitté avsedd att tillsättas våren 1914. De då rådande politiska förhållandena med ombyte av statsråd gjorde dock denna plan om intet. Enligt ett meddelande i en huvudstadstidning den 16 september 1914 skulle emellertid den nuvarande chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet hava till en tidningsman uttalat, att frågan fortfarande befunne sig i samma läge. Ärendet hade ännu ej upptagits till behandling, men statsrådet ställde i utsikt att detsamma skulle komma att föredragas under den närmaste tiden. Statsrådet tillade, att frågan måste lösas så snart som möjligt.

Den 10 november 1914 ingick gymnastiska centralinstitutets direktion till Kungl. Maj:t med en skrivelse, i vilken framhölls behovet av skyndsamt behandling av omorganisationsförslaget. Härom yttras det i direktionens skrivelse bl. a.:

»Direktionen över Kungl. Gymnastiska Centralinstitutet anser dock den fysiska uppfostran för landets ungdom och den på densamma i hög grad inverkan omorganisationen av Gymnastiska Centralinstitutet vara av så djupt ingripande betydelse för landet i sin helhet, att densamma icke tvekar att vända sig till Eders Kungl. Maj:t med en underdånig anhållan om åtgärders vidtagande för att få ovan berörda frågor lösta på ett tillfredsställande sätt. Direktionen anser upptagandet av dessa frågor inom en snar framtid vara desto angelägnare, som dess fulla genomförande kräver en avsevärd tid och endast en obetydlig del av Sveriges ungdom får gymnastik.»

Särskilt framhåller direktionen — med hänvisning till det år 1914 antagna nya härordningsförslaget — de avsevärda olägenheterna utav de aktiva officerarnes anställande som gymnastiklärare. De kunna omöjligen på ett tillfredsställande sätt sköta båda dessa befattningar. »Man kan förutse», yttrar direktionen,

Anhållan att
få framställa
interpellation
om skolung-
domens fysiska
fostran m. m.

(Forts.)

»att inom de närmaste åren fullständig brist på kompetenta gymnastiklärare skall uppstå». Beträffande löneförhållandena betoar direktionen med styrka det oeftergivliga uti en omreglering. Direktionen avslutar sin skrivelse på följande sätt: »Slutligen vill direktionen i underdånighet framhålla, att om ovan berörda förhållande icke beaktas i tid den fysiska fostran i landet inom kort kommer att gå tillbaka till skada för generationer av vår ungdom. Direktionen tillåter sig särskilt fästa uppmärksamheten på att den av Eders Kungl. Maj:t tillsatta folkundervisningskommittén i sitt betänkande om undervisningen i folkskolan och fortsättningsskolan i vad denna berör den fysiska uppfostran, föreslår kursplaner, som utan tvivel förutsätta fackutbildade krafter i större utsträckning som stöd för lärarnas verksamhet i detta hänseende. Sådana krafter stå numera icke till buds.»

I anledning av en skrivelse från H. K. H. Kronprinsen har av svenska gymnastik- och idrottsföreningarnes riksförbund i enlighet med i skrivelsen uttalade önskemål tillsatts en kommitté med uppdrag att utreda spörsmålet om gymnastikens och idrottens sunda utveckling i vårt land samt att söka åstadkomma en allsidig belysning av en del olikartade frågor, som under senare tiden uppstått inom och i samband med den svenska gymnastik- och idrottsrörelsen. Denna kommitté, som antagit benämningen »Gymnastik- och Idrottskommittén», inlämnade den 25 februari detta år en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari hemställes, att Kungl. Maj:t snarast möjligt provisoriskt måtte lösa frågan om den fysiska fostran vid de allmänna läroverken i överensstämmelse med kungl. läroverksöverstyrelsens ovannämnda underdåniga förslag av den 25 febr. 1909.

Kommittén yttrar i sin motivering bl. a.: »Då det måste anses vara av största vikt för idrottens sunda utveckling i vårt land, att någonting snart göres för en förbättring av den fysiska fostran i skolorna, synes det kommittén, som om åtminstone de av Kungl. Läroverksöverstyrelsen för 6 år sedan framställda kraven nu borde, såsom ett provisoriskt minimum, omedelbart kunna tillgodoses.»

Slutligen bör påpekas, att även »Gymnastiklärareföreningen» hos Kungl. Maj:t anhållit om en provisorisk lösning av frågan.

Vid tillsättandet av gymnastiklärareplatserna synes den principen hittills hava praktiserats, att officerare i aktiv tjänst föredragits, även om andra fullt kompetenta sökande anmält sig. Om detta system redan hittills medfört stora olägenheter med i många fall inkompetenta vikarier, så torde det hädanefter — efter den nya härordningens genomförande — bliva alldeles ohållbart. Om icke en förändring sker i detta system och dessutom en snar lösning av lönefrågan genomföres, är det att befara, icke blott att de civila gymnastikdirektörerna i ännu större utsträckning än hittills drivas ur landet utan jämväl att vi i fråga om folkets fysiska fostran komme ohjälpligt på efterkälken.

Måhända vill man såsom skäl emot ett skyndsamt ingripande anföras de i såväl ekonomiskt som andra avseenden tryckta och ovissa tidsförhållanden, i vilka vi just nu befinna oss. För min del har jag den uppfattningen, att icke minst denna omständighet bör innebära en ännu starkare uppfordran till dem, som hava bestämmanderätten, att icke försumma någonting, som är ägnat att stärka den enskilde och nationen i moraliskt och fysiskt avseende. Dessutom föreligger ytterligare ett mycket vägande skäl att just nu ingripa, i det att ett stort antal gymnastikdirektörer på grund av krigstillståndet återvänt från sin verksamhet i utlandet. Ett ordnande av löneförhållandena etc. skulle möjliggöra för dem att stanna kvar i fäderneslandets tjänst, varigenom behovet av fullt kompetenta gymnastiklärare skulle bli tillgodosett utan anlitande av officerare i aktiv tjänst. På så sätt skulle också skolungdomen erhålla gymnastikundervisning under hela läsåret och under enhetlig ledning.

*Anhållan att
få framställa
interpellation
om skolung-
domens fysiska
fostran m. m.
(Forts.)*

På grund av vad jag sålunda anført anhåller jag vördsamt hos kammaren att till statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet få framställa följande spörsmål:

1. När kan den bebådade nya kommittén för bearbetande av de yttranden, som inkommit över det år 1912 avgivna betänkan- det till omorganisation av kungl. gymnastiska centralinstitu- tet, väntas bli tillsatt?

2. Hava några åtgärder vidtagits med anledning av skri- velser från direktionen över kungl. gymnastiska centralin- stitutet, den på H. K. H. Kronprinsens initiativ tillsatta »Gymnastik- och idrottskommittén» samt från »Gymnastiklärare- föreningen» angående provisorisk lösning av frågan om skol- ungdomens fysiska fostran vid rikets läroanstalter och i sam- band med denna stående frågan om förbättring av gymnastik- lärarnes löner? I motsatt fall, huruvida, och i så fall när, har man att motse dylika åtgärder?

3. Är de aktiva officerarnas militära tjänstgöring för när- varande eller efter den nya härordningens fullständiga trädande i kraft av den art, att den kan kombineras med en gymnastik- läraretjänst vid allmänt läroverk eller seminarium med daglig undervisningsskyldighet, utan att gymnastikläraretjänsten därav blir lidande?

Herr Ljunggrens ifrågavarande anhållan bifölls av kammaren.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, varefter kam- marens sammanträde avslutades kl. 3,50 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.